

Marià Villangómez, d'Eivissa estant, d'Eivissa essent

◆◆◆◆◆ Josep Maria Sala-Valldaura

El mateix es presenta així: “Em dic Marià Villangómez i Llobet i vaig néixer a la ciutat d'Eivissa el 10 de gener de 1913”. Traspassat el 2002, va viure la profunda transformació de l'illa: “El pas d'una Eivissa antiga i lenta, com els meus anys d'infantesa i primera joventut, a un creixent panorama turístic”. Va estudiar dret a Barcelona, cosa que li va servir per enfortir els lligams amb la catalanitat i conèixer-ne la literatura. Va preferir, però, fer de mestre: va ensenyar a Cornellà i a Eivissa, sobretot a Sant Miquel de Balansat, on va exercir des del 1946 fins al 1959. En realitat, i després d'Isidor Macabich –un erudit gairebé vuitcentista–, Villangómez va ser el que va posar Eivissa dins la modernitat literària dels països de parla catalana. La concessió del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes, el 1989, i el fet de ser nomenat *doctor honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears, el 1995, homenatjaven no només un dels grans poetes contemporanis, sinó també un prosista, dramaturg, traductor de gran mèrit i un home compromès amb la seva illa i la seva llengua.

Com a poeta, la seva obra es limita a un nombre no gaire alt de llibres: el primer, *Terra i somni* (1948), i l'últim, *Declarat amb el vent* (1963). Va aplegar tota la producció poètica en tres volums d'*Obres completes* (El Mall, 1986) i, ara i adés, han aparegut reculls i poemes seus, de manera que no podem pas parlar d'un autor oblidat tot i que, sens dubte, el centenari del seu naixement hauria de suposar una presència més gran, val a dir, l'assoliment de clàssic –recordat i llegit– de les lletres catalanes. Amb un bon domini del vers, tant del lliure com de l'alexandrí, l'heptasil·lab o l'hexasil·lab, la seva poesia no defuig el dolor o el conflicte, la solitud o la pena que acompa-

nyen l'ésser humà al llarg de la vida, però canta també “la plenitud del goig” i cerca quasi sempre l'harmonia del paisatge amb els que l'habituen. Malgrat que comprèn l'artifici de les èglogues, no s'està de lloar l'equilibri que el camp dona a l'ésser humà, de vegades com un reflex de Déu i sempre arran de l'amor amb què tracta tota la realitat.

Tant se val que descriu com que reflexioni, que es deixi endur pels tons de l'elegia o que elevi la veu empès per l'entusiasme, Villangómez és un poeta de l'amor humà cap a l'Univers, particularitzat molt sovint en la gent, la terra i la mar d'Eivissa: “I el meu amor humà, no el sento amb l'Univers?”. Les tankes, els sonets, les composicions bastant llargues li permeten expressar emocions sorgides d'un instant o meditacions calmoses. Els crítics que s'han acostat a la seva obra poètica

(Llompart, Parcerisas, J. Serra) ho han destacat i, probablement, *El cop a la terra* (1962) i *Declarat amb el vent* representin el punt més àlgid de tota la seva creació.

En deixar d'escriure poesia pròpia, Villangómez va intensificar la dedicació a la traducció de poetes: va fer versions de l'anglès (John Keats, Hardy, tres *Cantos* d'Ezra Pound...) i del francès (els simbolistes, Laforgue, Ponge...), també de l'italià (Leopardi) i el castellà (Cernuda). De fet, cal veure aquest conreu com una nova etapa de la seva obra, valuosa pel resultat obtingut i, alhora, per la importància de traslladar al català algunes de les veus més influents del panorama europeu modern.

Els seus llibres de prosa se centren en temes relacionats amb Eivissa. Hi combina les dades erudites i les glosses o “estribots” populars, diàlegs i al·lusions a la història, pe-

rò, per damunt de tot, hi preval la riquesa de les descripcions. En tant que dramaturg, va mirar de fer un teatre prou popular per a tot el públic eivissenc; s'ha de recordar la bona recepció de *S'assemblea de ses dones* (1976), la seva versió de la comèdia d'Aristòfanes.

Villangómez va ser també autor d'una gramàtica catalana adaptada als eivissencs i formenterencs, *Curs d'iniciació a la llengua* (1972), amb tot de textos locals com a lectures per afavorir el pas del dialecte a la llengua estàndard. Des del punt de vista literari, l'afirmació d'Isidor Mari és indubtable: Villangómez “va concretar un model de llengua literària adequat per a les illes Pitiüses, a partir dels referents normatius de Pompeu Fabra i de Francesc de Borja Moll”. Tanmateix, Marià Villangómez no és únicament el poeta més important de l'illa d'Eivissa d'ençà d'Al-Sabini, és sobretot una de les figures cabdals de les lletres catalanes de la segona meitat del segle XX. Si podem comparar-lo amb un arbre, les seves pregoneres arrels eivissenques li envigoren el tronc català i es despleguen per una capçada universal. D'Eivissa estant, d'Eivissa essent. ◆◆

ÉS UN POETA DE L'AMOR HUMÀ CAP A L'UNIVERS, PARTICULARITZAT SOVINT EN LA GENT, LA TERRA I LA MAR D'EIVISSA

JOSEP MARIA SALA-VALLDAURA ÉS POETA, ASSAGISTA I PROFESSOR

Baltasar Porcel va fotografiar Marià Villangómez l'agost del 1964 per a un reportatge. INSTITUT D'ESTUDIS EIVISSENCS

EL SECRET DE...

Genís Sinca

Guanyador del premi Josep Pla de narrativa 2013, Genís Sinca és una persona que transmet bonhomia i pau. Si hi penso, veig harmonia i el seu somriure. Però Sinca, com tothom, també té mala llet, i la seva novel·la *Una família exemplar* (Destino) és fruit d'això. La venjança és sovint un gran motor de creativitat. Sinca ha escrit sis novel·les com a negre, per a tres persones. No vol revelar-ne els noms. La mala experiència amb el tercer client va suposar la fi d'aquesta trajectòria com a autor anònim. El tercer

client és un home de la televisió, un personatge mediàtic, que no va complir amb l'acord econòmic que tenia amb Sinca. El resultat és que Ricard Mirabaix, narrador, protagonista i pinxo principal del llibre, s'inspira en aquest mal pagador. “Ricard Mirabaix és aquella rata que no em va pagar”, diu el periodista i escriptor.

Sinca comenta amb una naturalitat terapèutica el seu vessant com a escriptor a l'ombra. També explica sense pèls a la llengua un altre secret seu, que diu més de com som com a espècie que qual-

sevol història d'herois i grans fites humanes. Els pits de les dones: “L'altre gran secret és l'obsessió de l'autor pels pits grans. Sóc un autèntic observador de pits, pel carrer, a la platja, per internet, on sigui... Em fascinen els pits grossos. L'únic mamífer al planeta que s'esplaija en la bellesa del pit femení és l'ésser humà”. Aquesta dèria pel mamellam femení s'exposa en el llibre en la nissaga Antich, la branca de Tortosa d'*Una família exemplar* –la de la muller de Ricard Mirabaix–, les dones de la qual són conegudes per la seva

CRISTIAN SEGURA

SINCA HA FET DE NEGRE PER A TRES ESCRIPTORS. EL PERSONATGE DEL LLIBRE ES VENJA D'UN D'ELLS

“puixança mamària notable, amb una capacitat de lactància històrica”. La tercera font que inspira *Una família exemplar* és la Bíblia. Poques narracions són tan apassionants i riques en aforismes com els textos base del cristianisme. Per Sinca és cabdal “el sentit moral i humà” de la Bíblia.

Una família exemplar, segons l'escriptor, “reprodueix amb força exactitud un passatge popular del Gènesi 29,26, en què es pot llegir: “Laban contestà a Jacob: «No és costum a la nostra terra de casar la petita abans que la gran»”. ◆◆